

УДК 657.37:657.47

Винницький Т. І.

tarwyn@ukr.net, ORCID ID: 0009-0006-5591-4194

здобувач, Львівський торговельно-економічний університет, м. Львів

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ ДИСТРИБУЦІЙНИХ КОМПАНІЙ

Анотація. У даній статті досліджуються актуальні аспекти впровадження та використання інформаційних систем бухгалтерського обліку та управління дистрибуційною компанією. Метою статті є аналіз особливостей інформаційного забезпечення управлінського обліку бізнес-процесів у дистрибуційних компаніях. Визначено, що для забезпечення ефективності сучасних дистрибуційних компаній в умовах використання новітніх методів та інструментів управління необхідне використання інноваційних технологій управління бізнесом. У ході дослідження встановлено, що інформаційне забезпечення управлінського обліку бізнес-процесів дистрибуційних компаній призначене для збору, зберігання та обробки фінансових і бухгалтерських даних. Ці системи внутрішніх користувачів застосовуються для забезпечення інформації інвесторам, кредиторам та з метою оподаткування. У дослідженні використано універсальні методи, такі як аналіз для розгляду дефініцій поняття «інформаційні системи» та програмний облік товарів в Україні, синтез для узагальнення принципів роботи цих продуктів, порівняння для визначення переваг і недоліків програм для автоматизації обліку в Україні, а також теоретичні узагальнення для вибору оптимального програмного продукту. Практична цінність полягає у дослідженні основних характеристик та сфер застосування інформаційних систем бухгалтерського обліку в Україні, які розроблені вітчизняними й іноземними програмістами і спеціалістами. Виокремлено критерії вибору програмного продукту. Ефективні системи інформаційної підтримки управлінського обліку в дистрибуційних компаніях здатні допомогти виявити резерви, підвищити продуктивність праці, запобігти перевитратам і шахрайству, а також збільшити прибутковість. Синергетичне поєднання соціальних, модульних і хмарних технологій може трансформувати організацію управлінського обліку та підвищити його цінність як системи для прийняття оперативних і стратегічних бізнес-рішень.

Ключові слова: інформаційне забезпечення, інформаційні системи, сталий розвиток, управління, управління дистрибуційною компанією, управлінський облік, програмні продукти.

Vynnytskyi Taras

tarwyn@ukr.net, ORCID ID: 0009-0006-5591-4194

Postgraduate, Lviv University of Trade and Economics, Lviv

INFORMATION SUPPORT FOR MANAGERIAL ACCOUNTING OF BUSINESS PROCESSES OF DISTRIBUTION COMPANIES

Abstract. This article examines the relevant aspects of implementation and use of information systems for accounting and management of a distribution company. The purpose of the article is to analyze the features of information support for managerial accounting of processes at business enterprises. It is determined that in order to ensure the efficiency of modern distribution companies in the conditions of using innovative methods and management tools, it is necessary to use innovative business management technologies. The study found that information support for managerial accounting of business processes of distribution companies is designed to collect, store and process financial and accounting data. These internal user systems provide information to investors, creditors, and taxes. The research uses universal

methods, such as analysis to consider definitions of the concept of «Information Systems» and software accounting of products in Ukraine, synthesis for general principles of operation of these products, comparison to determine the advantages and disadvantages of programs for automation of accounting in Ukraine, as well as theoretical general for choosing the optimal software product. Practical value lies in the study of the main characteristics and areas of application of Accounting Information Systems in Ukraine, which are developed by domestic and foreign programmers and specialists. The criteria for choosing a software product are highlighted. Effective managerial accounting information support systems in distribution companies can help identify reserves, increase productivity, prevent cost overruns and fraud, and increase profitability. A synergistic combination of social, modular, and cloud technologies can transform a management organization and increase its value as a system for making operational and strategic business decisions.

Keywords: information support, information systems, sustainable development, management, management of a distribution company, managerial accounting, software products.

JEL Classification: M41

DOI: <https://doi.org/10.32782/2522-1256-2025-45-01>

Постановка проблеми. У сучасному контексті управлінський облік розглядається як інформаційна інфраструктура стратегічного управління компаніями. Адже інформаційні ресурси відіграють важливу роль у перевірці та прийнятті рішень. Інформаційні ресурси є одним з факторів, що знижують витрати дистрибуційної компанії та підвищують ефективність її діяльності. Наразі організація та підтримка бізнес-процесів у дистрибуційних компаніях вимагає швидкої обробки та аналізу великих обсягів інформації. Саме тому такі завдання вирішуються за допомогою корпоративних інформаційних систем [10]. Важливими процесами для дистрибуційних компаній є фінансовий облік і планування, товарний облік, складування та управління запасами, ланцюжок поставок і відносини з постачальниками, транспорт і логістика, відносини з клієнтами та управління персоналом. Наявність сильного підрозділу бізнес-аналітики є критично важливою для дистрибуційних компаній. Кожна галузь торгівлі має свої вимоги до інформаційних систем, і сучасний ІТ-ринок повинен своєчасно їх задовольняти. У цьому контексті зацікавленість внутрішніх користувачів (власників, керівників, менеджерів і співробітників) у достовірній та своєчасній інформації реалізується через управлінську (внутрішню) звітність. Обсяг, показники, періодичність та формат цієї звітності регламентуються службами контролю з урахуванням потреб кожної компанії.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед науковців, які досліджують проблеми інформаційного забезпечення управлінського

обліку бізнес-процесів підприємств торгівлі, виділяються Пристемський О. [7] та Крачок Л., Мельник В. [4]. У своїх роботах вони вивчають проблеми управлінської звітності підприємств, акцентуючи увагу зокрема на звітності основних бізнес-процесів торгівлі, що притаманні дистрибуційним компаніям, зокрема щодо виконання бюджетів витрат на закупівлю, транспортування, зберігання та реалізацію товарів.

Дуляба Н. [3] та Склярук І. [9] досліджували бізнес-процеси на підприємстві; Шевчук В. [11] та Malinova M. [14] розглядають особливості організації обліку за центрами відповідальності на підприємствах оптової торгівлі, надають рекомендації щодо документального забезпечення координації діяльності центрів відповідальності, а Пономарьова Т. В. [6], Бойченко Л. М. [2] описують особливості автоматизованих систем управлінського обліку підприємств в умовах цифровізації та діджиталізації та пропонують три форми внутрішньої звітності, які сприяють створенню автоматизованих процесів збору, систематизації та обробки інформації.

Папінко А. [5] досліджує сучасні тенденції розвитку інформаційних систем управлінського обліку в умовах цифровізації економіки та їх інтеграції з системами управління. Автор розглядає методологічні підходи до сфери управлінського обліку, приділяючи особливу увагу діджиталізації облікових процедур. Однак, незважаючи на важливість управлінського обліку та його інформаційного забезпечення, деякі питання є недостатньо вивченими і потребують подальшого дослідження.

Постановка завдання. Мета даної статті полягає в аналізі особливостей інформаційного забезпечення управлінського обліку бізнес-процесів дистрибуційних компаній.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сьогодні поняття «інформаційне забезпечення бізнесу» слід трактувати як процес забезпечення бізнесу інформацією, необхідною для прийняття ефективних рішень, виконання ним своїх функцій та досягнення стратегічних цілей. Інформаційне забезпечення включає в себе збір, обробку, зберігання, передачу та аналіз інформації, а також розробку та використання інформаційних систем. Інформаційне забезпечення управління – це сукупність управлінських рішень щодо кількості, якісного та кількісного складу, розміщення та організаційної форми знань [1].

Метою інформаційного забезпечення управління є надання своєчасної та достатньої інформації для прийняття управлінських рішень, що забезпечують ефективне функціонування як дистрибуційної компанії в цілому, так і її структурних підрозділів. Функції інформаційної системи повинні включати інструменти для оперативного управління діяльністю дистрибуційної компанії в розрізі бізнес-одиниць, тобто формування бюджетів діяльності, їх планування та аналіз виконання. Ефективна система інформаційного забезпечення дозволить підприємству виявити свої внутрішні резерви, уникнути нецільового використання та перевитрат, знизити собівартість продукції, підвищити продуктивність праці та досягти прибутку, рентабельності та комерційного успіху. Процес формування інформації управлінського обліку бізнес-процесів суб'єкта господарювання включає наступні етапи [8]:

1. Ідентифікація бізнес-процесів. Перед початком збору даних необхідно визначити основні бізнес-процеси компанії. У випадку торговельного підприємства це закупівля товарів, управління запасами, продаж та збут товарів, взаємодія з постачальниками, маркетингова діяльність тощо. Цей етап передбачає збір первинної інформації з внутрішніх і зовнішніх джерел. До первинних джерел даних належать бухгалтерська та фінансова звітність, дані з систем управління складом (WMS), інформація з CRM-систем (взаємодія з клієнтами) та результати маркетингових досліджень [16].

2. Обробка та систематизація інформації. Зібрані дані аналізуються і структуруються за категоріями, щоб їх можна було ефективно

використовувати в процесі прийняття управлінських рішень. На цьому етапі використовуються такі методи, як фінансово-економічний аналіз, інструменти бізнес-аналітики (BI-системи) та автоматизовані алгоритми оцінки ефективності збутової діяльності.

3. Звітність. Оброблена інформація представляється у вигляді управлінських звітів: звіти про собівартість товарів, аналіз руху запасів, фінансові показники (прибутковість, рентабельність).

Аналізуючи наукову літературу з даної тематики, можна сформулювати такі основні підходи до класифікації інформаційного забезпечення управлінського обліку бізнес-процесів:

1. Внутрішня інформація – це дані, що формуються всередині компанії та характеризують її діяльність, наприклад, фінансова звітність, бухгалтерські документи, показники продуктивності праці працівників, звіти про запаси та логістику тощо зовнішня інформація – це дані, що надходять з ринку та впливають на процес прийняття рішень, наприклад, ціни конкурентів, поведінка споживачів, зміни в законодавстві та оподаткуванні, макроекономічні показники тощо.

2. Форма подання. Кількісна інформація – представлена у вигляді числових показників: фінансові дані, обсяги продажів, прибутковість, залишки на складах. Якісна інформація – представлена у вигляді текстових описів, звітів та аналітичних висновків: маркетингові дослідження, оцінка ефективності бізнес-стратегій, експертні висновки щодо розвитку ринку [12].

3. Первинна інформація – це необроблені дані, отримані безпосередньо з джерел (записи про продажі партій товару, квитанції, рахунки-фактури, бази даних клієнтів). Вторинна інформація – це оброблені та структуровані дані (аналітичні звіти, фінансові прогнози, стратегічні плани).

4. Функціональне призначення / оперативна інформація – використовується для короткострокового управління та прийняття рішень у режимі реального часу (звітність про поточні продажі, ведення обліку залишків запасів).

5. Стратегічна інформація – довгострокові аналітичні звіти, фінансові прогнози, стратегічні плани. Традиційна інформація – зберігається в паперовому вигляді (контракти, рахунки-фактури). Електронна інформація – зберігається та обробляється за допомогою ІТ-систем (ERP, CRM, BI-аналіз).

У даний час ринок програмних продуктів для автоматизації бізнес-процесів в Україні

Рис. 1. Схематичне зображення інформаційного забезпечення ведення управлінського обліку бізнес-процесів дистрибуційних компаній

включає значну кількість продуктів вендорів та реселерів з ліцензіями на встановлення, обслуговування та заміну програмних продуктів.

У наукових статтях згадується близько 50 програмних продуктів, що свідчить про популярність корпоративних бізнес-систем з модулями, які можуть вирішувати операційні та стратегічні завдання. Програмні продукти, що автоматизують облікові процеси, контроль та аналіз різних систем показників, умовно поділяються на такі групи: міні-бухгалтерії, інтегровані системи бухгалтерського обліку, інтегровані системи та комплекси бухгалтерського обліку, інформаційні системи підприємства [13].

Еволюція інформаційних систем в управлінні компаніями пройшла декілька етапів: від простих систем опрацювання даних до інтегрованих систем, побудованих на сучасній апаратній та програмній базах. Становлення систем управління розпочалося з автоматизації окремих бізнес-процесів компаній, таких як управління персоналом, бухгалтерією, торгівлею, складом та ін. Інформаційні системи наступного покоління автоматизували всі або майже всі бізнес-процеси компанії.

Останніми роками впроваджуються сучасні аналітичні системи для вирішення завдань управління бізнесом на основі даних у режимі реального часу. Нове покоління корпоративних інтегрованих інформаційних систем базується

на сервіс-орієнтованих технологіях. Найкращим прикладом є система Epicor 9, розроблена компанією Epicor Software (NASDAQ: EPIC). Ця компанія є міжнародним розробником рішень для виробництва, дистрибуції та роздрібної торгівлі. Система включає в себе інструменти для управління ресурсами підприємства (ERP), взаємовідносинами з клієнтами (CRM), управління ланцюгами поставок (SCM) і сервісними бізнес-процесами (PSA) [15].

Розроблені програмні продукти можуть вирішувати різні завдання та мають певні переваги (табл. 1).

При виборі програмного продукту основними критеріями мають бути такі характеристики: програмний інтерфейс, підтримка, можливість додавання функціональності, навчання користувачів, інтеграція з іншими бізнес-додатками та захист даних.

Нами запропонована система інформаційного забезпечення управлінського обліку бізнес-процесів для дистрибуційних компаній з такою структурою:

Основні компоненти системи:

Вхідні дані:

Замовлення від клієнтів → CRM-система

Постачання товарів → Система управління запасами

Фінансові операції → Бухгалтерська система

Продажі в магазині → POS-система

Продажі онлайн → E-commerce платформа

Таблиця 1

Основні переваги інформаційних систем для управлінського обліку

Інформаційна система	Характеристика
1	2
SAP R / 3 модуль CO	Корпоративна бізнес-система, містить взаємозв'язані прикладні модулі, що підтримують різні процеси
DeloPro	Програмний продукт – дозволяє вам вносити власні зміни до програми, щоб відповідати нормативно-правовим вимогам або вашим власним потребам
Парус ERP	Програмні продукти для управління малим та середнім бізнесом, автоматизації управління великими підприємствами та планування діяльності в різних сферах бізнесу
Дебет Плюс	Модуль управлінського обліку – це повнофункціональний програмний комплекс, який забезпечує необхідний функціонал для ведення обліку. Система має модульну структуру, що дозволяє додавати додаткові функції до вже готової робочої конфігурації.
Універсал	Програмний комплекс – об'єднує процеси бухгалтерського, операційного та виробничого обліку в єдиному інформаційному просторі. Надійне багаторівневе середовище проектування дозволяє адаптувати систему до будь-якої специфікації компанії без необхідності змінювати програмний код. Унікальна архітектура дозволяє модернізувати складні системи до більших систем без зміни структури бази даних.
Інфо-підприємство	Платформа – дає компаніям повний контроль над фінансово-господарською діяльністю. Виробники пропонують повну або часткову адаптацію програмного забезпечення.
MASTER: Бухгалтерія	Комплексний модуль для автоматизації обліку малого та середнього бізнесу та бюджетних установ. Програма інтегрована з клієнт-банком і спрощує роботу з рахунками. Обліковуються продажі, закупівлі, складські залишки та фактичні виробничі витрати. Фінансові звіти формуються автоматично. Інтерфейс може бути налаштований користувачем. Всі ділянки обліку можуть бути інтегровані в єдину програму, яка управляє всіма даними з усіх модулів в єдиній інформаційній базі і в той же час гарантує цілісність інформації. Всі модулі програми інтегруються в єдину систему за допомогою конфігурації без необхідності передачі даних. Система захищена від помилок, втрати важливої інформації та людського фактора.
BOOKKEEPER	Співробітники компанії можуть самостійно готувати первинну документацію, а бухгалтерам залишається лише перевіряти коректність даних і готувати звіти. Програма призначена для роботи з неприбутковими організаціями, фізичними особами-підприємцями та компаніями; вона інтегрується з Приват – 24 для прискорення документообігу між бухгалтерами та їхніми клієнтами. Допомогає ФОПам вести оперативний та податковий облік, відстежувати обіг коштів і товарів.
SMARTFIN. UA	Бухгалтерське програмне забезпечення для малого та середнього бізнесу; дозволяє об'єднати необмежену кількість ФОПів в одному обліковому записі, щоб ви не втрачали інформацію, перемикаючись між ними. Ви не прив'язані до стаціонарного комп'ютера і можете працювати з мобільного телефону або планшета. Це дозволяє як професіоналам, так і підприємцям вести бухгалтерський облік незалежно.
Dilovod	Вона поєднує в собі бухгалтерський, управлінський облік, товарообіг, касу та електронну звітність. Програма дозволяє керувати кількома фізичними особами-підприємцями та юридичними особами в одній базі даних. Копії автоматично архівуються, а всі грошові потоки відображаються в системі. Важливою перевагою є автоматична перевірка помилок.

1	2
SAP S / 4HANA	Системи планування ресурсів підприємства (ERP) – включають в себе інтелектуальні технології, такі як штучний інтелект, машинне навчання та розширену аналітику. Це дозволяє компаніям впроваджувати бізнес-моделі, миттєво керувати змінами в робочих процесах, організувати внутрішні та зовнішні ресурси, а також застосовувати можливості штучного інтелекту для прогнозування.
Oracle	Інформаційна система планування ресурсів підприємства, що складається з взаємозалежних модульних рішень. Програмний продукт забезпечує автоматизацію й оптимізацію широкого кола завдань різного рівня – від управління ризиками та проектами до корпоративного планування і бюджетування.

Обробка інформації:

CRM-система (Customer Relationship Management) → керування взаємовідносинами з клієнтами

ERP-система (Enterprise Resource Planning) → інтеграція та централізоване управління ресурсами

Система управління запасами → контроль товарних залишків, логістика

Фінансова система → облік витрат, доходів, бюджетування

ВІ-система (Business Intelligence) → аналіз та звітність

Вихідні результати:

Звіти для керівництва → аналітика бізнес-процесів

Оптимізація закупівель → автоматизація постачання

Управління продажами → ефективність торгових операцій

Фінансова звітність → контроль прибутковості

Узагальнена схема системи інформаційного забезпечення ведення управлінського обліку бізнес-процесів дистрибуційних компаній представлена в таблиці 2.

Таблиця 2

Узагальнена схема системи інформаційного забезпечення ведення управлінського обліку бізнес-процесів дистрибуційних компаній

Інформація про зовнішнє середовище					
Моніторинг економічної ситуації	Зміни в нормативно-правовому регулюванні	Моніторинг конкурентної ситуації	Моніторинг зміни цін у підрядників	Вивчення інноваційних можливостей	Моніторинг процесів рекрутингу
Загальна інформація про діяльність компанії					
Місія	Стратегія розвитку	Структура компанії	Структура менеджменту	Бізнес-процеси	Унікальні бізнес-переваги
Інформація про організацію внутрішньої діяльності					
HR-стратегія	Стратегія інформаційного забезпечення	Виробнича стратегія	Технології виробництва	Рівень автоматизації	Стратегія маркетингу
Інформація для оперативного управління					
Маркетинг і продажі		Супровід проектів	Фінансовий стан		HR
Нові продукти		Кількість проектів	Баланс		Наявність кваліфікованого персоналу
Ціноутворення		Дотримання термінів	P&L		Мотивація
Індекс NPS		Комунікація з клієнтами	Cashflow		Залученість персоналу

Аналіз характеристик програмного продукту показує, що він має широкий спектр функцій. Він може працювати з найпоширенішими блоками, такими як друк первинних документів, банк і каса, продаж, закупівля, склад, податковий облік, фінансова звітність. Для впровадження автоматизованої системи управлінського обліку у дистрибуційній компанії рекомендуємо визначити таку послідовність кожного етапу та виду робіт, що наведено у таблиці 3.

Таким чином, сьогодні на ринку програмного забезпечення спостерігається тенденція до використання комплексних систем автоматизації управління дистрибуційною компанією, а корпоративні бізнес-системи

визнані найпотужнішими системами для контролю та планування ресурсів. Незважаючи на очевидні переваги, впровадження інформаційної системи управлінського обліку може зіткнутися з такими проблемами, як висока вартість впровадження та підтримки системи і потреба у висококваліфікованому ІТ-персоналі. Однак правильно обрана стратегія інформаційної підтримки може дозволити компаніям не тільки залишатися конкурентоздатними, але й зайняти лідируючі позиції на ринку.

Висновки і перспективи подальших досліджень у даному напрямі. Встановлено, що ефективні системи інформаційної підтримки управлінського обліку в дис-

Таблиця 3

Основні етапи впровадження інформаційної системи управлінського обліку бізнес-процесів для дистрибуційних компаній

Етапи	Характеристика етапів та видів робіт
1. Оцінка інформаційних потреб	Оцінка інформаційних потреб з урахуванням специфіки діяльності компанії; визначення структури та обсягів бізнесу, операцій, бізнес-процесів тощо; розробка плану дій щодо впровадження автоматизованої системи управлінського обліку
2. Аналіз наявної / поточної системи ведення обліку	Аналіз систем бухгалтерського обліку; аналіз процесів планування та бюджетування; аналіз систем внутрішнього контролю та звітності
3. Розробляння та затвердження організаційної структури дистрибуційної компанії	Трансформація організаційної структури дистрибуційної компанії: розподіл обов'язків, розподіл (перерозподіл) функцій, призначення керівників тощо; розробка та затвердження фінансової структури дистрибуційної компанії: створення центрів відповідальності, управлінського обліку; надання повноважень та відповідальності, визначення показників ефективності для фахівців з управлінського обліку; розробка та затвердження положення про фінансову структуру дистрибуційної компанії.
4. Розробка системи управлінської звітності	Розробка систем управлінської звітності; розробка та валідація методології управлінської звітності: принципи, методи, прийоми, способи тощо; розробка та валідація структури управлінської звітності: склад, показники, формати, строки подання, основні користувачі
5. Розробляння облікової політики	Визначення основних параметрів управлінського обліку; підготовка та затвердження правил системи управлінського обліку; затвердження плану рахунків та взаємозв'язку між управлінським обліком та бухгалтерським обліком; затвердження правил збору, реєстрації, зберігання та подання інформації для цілей управлінського обліку.
6. Система внутрішнього контролю	Розробка системи внутрішнього контролю та затвердження положення про систему внутрішнього контролю.
7. Технічне завдання	Основні вимоги до автоматизованої системи управлінського обліку; вибір програмних продуктів відповідно до вимог (доопрацювання, вдосконалення); впровадження автоматизованої системи управлінського обліку; визначення підсистем для автоматизації бізнес-процесів: управлінська звітність, консолідована управлінська звітність, трансформація облікових операцій за ключовими напрямками.

трибуційних компаніях здатні допомогти виявити резерви, підвищити продуктивність праці, запобігти перевитратам і шахрайству, а також збільшити прибутковність виробництва. Синергетичне поєднання соціальних, модульних і хмарних технологій може трансформувати організацію управлінського обліку та підвищити його цінність як системи для прийняття оперативних і стратегічних управлінських рішень.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бабяк Н. Д. Інформаційне забезпечення контролінгу операційної діяльності підприємств торгівлі. *Ефективна економіка*. 2021. №4. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8827> DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2021.4.112>

2. Бойченко Л. М., Ночовна Ю. О. Проблеми інформаційного забезпечення управління торговельним підприємством. *Проблеми обліково-аналітичного забезпечення управління підприємницькою діяльністю : матеріали II Міжнарод. наук.-практ. конф.*, присвяченої 100-річчю Полтавської державної аграрної академії (м. Полтава, 23 квітня 2020 р.) / за ред. Плаксієнка В. Я., Пилипенко К. А. Полтава : Видавництво ПП «Астроя», 2020. С. 275–277.

3. Дуляба Н., Лакіза В., Далик В. Моделювання обліково-аналітичного забезпечення управління економічною активністю торговельних підприємств. *Економічний аналіз*. 2021. Т. 31, № 3. С. 173–182.

4. Крачок Л., Мельник В., Панчук М. Роль інформаційно-облікового забезпечення управління діяльністю підприємств в умовах сталого розвитку. *Економіка та суспільство*. 2024. № 60. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-60-62>

5. Папінко А. Створення інформації про бізнес-процеси ІТ-компанії в управлінському обліку. *Вісник економіки*. 2023. Вип. 4. С. 150–170. DOI: <https://doi.org/10.35774/visnyk2023.04.150>

6. Пономарьова Т. В., Матюшко М. М. Аналіз програмних продуктів, які використовуються для автоматизації бухгалтерського обліку суб'єктами підприємницької діяльності. *Соціальна економіка*. 2021. Вип. 62. С. 148–156.

7. Пристемський О. Автоматизація та вплив інформаційних технологій на ведення обліку та контролю підприємства. *6th ISPC "Scientific Goals and Purposes in XXI Century"* (March 19–20, 2024; Seattle, USA). 2024. No. 43 (193). P. 76–82. DOI: <https://doi.org/10.51582/interconf.19-20.03.2024.008>

8. Пристемський О. С. Використання комп'ютерних технологій та систем для ведення бухгалтерського обліку. *Proceedings of the 9th International Scientific and Practical Conference "Theory and Practice of Science: Key Aspects"* (February 19–20, 2024). Rome, 2024. P. 124–131.

9. Склярук І., Вовк Н. Управлінський облік бізнес-процесів в умовах діджиталізації. *Економіка та суспільство*. 2024. № 59. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-59-69>

10. Цвек О. В. Інформаційне забезпечення системи управління бізнес-процесами торгових підприємств. *Проблеми та перспективи розвитку бізнесу в Україні : матеріали III Міжнарод. наук.-практ. конф. молодих вчених і студентів* (м. Львів, 2 березня 2023 р.). Львів : Львівський торговельно-економічний університет, 2023. С. 298–301.

11. Шевчук В., Бабурнич Н. Інформаційне та технічне забезпечення системи обліку торговельної діяльності. *Управління змінами та інновації*. 2024. № 10. С. 56–60. DOI: <https://doi.org/10.32782/СМІ/2024-10-11>

12. Er M., Nurmawati D. Analysis of business process management capability and information technology in small and medium enterprises in the garment industry (multiple case studies in East Java, Indonesia). *The Electronic Journal of Information Systems in Developing Countries*. August 2020, 87 (3). DOI: <https://doi.org/10.1002/isd2.12154>

13. Farida I., Mulyani S., Akbar B., Setyaningsih S. Quality and efficiency of accounting information systems. *Utopia y Praxis Latinoamericana*. 2021. Vol. 26 (2). P. 323–326.

14. Malinova M., Gross S., Mendling J. A study into the contingencies of process improvement methods. *Information Systems*. 2022. Vol. 104. 101880. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.is.2021.101880>

15. Mendling J., Pentland B., Recker J. Building a complementary agenda for business process management and digital innovation. *European Journal of Information Systems*. 2020, 29. DOI: <https://doi.org/10.1080/0960085X.2020.1755207>

16. Szelaowski M. The knowledge and process dimensions. *VINE Journal of Information and Knowledge Management Systems*. February 2020. DOI: <https://doi.org/10.1108/VJKMS-09-2019-0150>

REFERENCES:

1. Babyak, N. D. (2021), Informatsiine zabezpechennia kontrolinhu operatsiinoi diialnosti pidpriemstv torhivli, *Efektynna ekonomika*, № 4, available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8827> DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2021.4.112>

2. Boichenko, L. M. and Nochovna, Yu. O. (2020), Problemy informatsiinoho zabezpechennia upravlinnia torhivelnym pidpriemstvom, *Problemy oblikovo-analitychnoho zabezpechennia upravlinniapidpriemnytskoi diialnistiu: materialy II Mizhnar. nauk.-praktych. konf.*, prysviachenoj 100-richchiu Poltavskoi derzhavnoi ahrarnoi akademii (m. Poltava, 23 kvitnia 2020 r.) / za red. Plaksienka V. Ya., Pylypenko K. A., Vydavnytstvo PP “Astraia”, Poltava, s. 275–277.
3. Duliaba N., Lakiza V. and Dalyk V. (2021), Modeliuvannia oblikovo-analitychnoho zabezpechennia upravlinnia ekonomichnoiu aktyvnistiu torhovelnym pidpriemstv, *Ekonomichnyi analiz*, t. 31, № 3, s. 173–182.
4. Krachok L., Melnyk V. and Panchuk M. (2024), Rol informatsiino-oblikovoho zabezpechennia upravlinnia diialnistiu pidpriemstv v umovakh staloho rozvytku, *Ekonomika ta suspilstvo*, № 60. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-60-62>
5. Papinko A. (2023), Stvorennia informatsii pro biznes-protsesy IT-kompanii v upravlinskomu obliku, *Visnyk ekonomiky*, vyp. 4, s. 150–170. DOI: <https://doi.org/10.35774/visnyk2023.04.150>
6. Ponomarova, T. V. and Matiushko, M. M. (2021), Analiz prohramnykh produktiv, yaki vykorystovuiutsia dlia avtomatyzatsii bukhhalterskoho obliku subiektamy pidpriemnytskoi diialnosti, *Sotsialna ekonomika*, vyp. 62, s. 148–156.
7. Prystemskyi O. (2024), Avtomatyzatsiia ta vplyv informatsiinykh tekhnolohii na vedennia obliku ta kontroliu pidpriemstva, *6th ISPC “Scientific Goals and Purposes in XXI Century”* (March 19–20, 2024; Seattle, USA), No. 43 (193), p. 76–82. DOI: <https://doi.org/10.51582/interconf.19-20.03.2024.008>
8. Prystemskyi, O. S. (2024), Vykorystannia kompiuternykh tekhnolohii ta system dlia vedennia bukhhalterskoho obliku, *Proceedings of the 9th International Scientific and Practical Conference “Theory and Practice of Science: Key Aspects”* (February 19–20, 2024), Rome, p. 124–131.
9. Skliaruk I. and Vovk N. (2024), Upravlinskyi oblik biznes-protsesiv v umovakh didzhitalizatsii, *Ekonomika ta suspilstvo*, № 59. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-59-69>
10. Tsvek, O. V. (2023), Informatsiine zabezpechennia systemy upravlinnia biznes-protsesamy torhovelykh pidpriemstv, *Problemy ta perspektyvy rozvytku biznesu v Ukraini : materialy III Mizhnar. nauk.-praktych. konf. molodykh vchenykh i studentiv* (m. Lviv, 2 bereznia 2023 r.), Lvivskiy torhovelno-ekonomichnyi universytet, Lviv, s. 298–301.
11. Shevchuk V. and Baburnych N. (2024), Informatsiine ta tekhnichne zabezpechennia systemy obliku torhovelnoi diialnosti, *Upravlinnia zminamy ta innovatsii*, № 10, s. 56–60. DOI: <https://doi.org/10.32782/CMI/2024-10-11>
12. Er M. and Nurmawati D. Analysis of business process management capability and information technology in small and medium enterprises in the garment industry (multiple case studies in East Java, Indonesia), *The Electronic Journal of Information Systems in Developing Countries*. August 2020. Vol. 87(3). DOI: <https://doi.org/10.1002/isd2.12154>
13. Farida I., Mulyani S., Akbar B. and Setyaningsih S. (2021), Quality and efficiency of accounting information systems, *Utopia y Praxis Latinoamericana*, vol. 26 (2), p. 323–326.
14. Malinova M., Gross S. and Mendling J. (2022), A study into the contingencies of process improvement methods, *Information Systems*, vol. 104, 101880. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.is.2021.101880>
15. Mendling J., Pentland B. and Recker J. Building a complementary agenda for business process management and digital innovation, *European Journal of Information Systems*. 2020, 29. DOI: <https://doi.org/10.1080/0960085X.2020.1755207>
16. Szelaowski M. The knowledge and process dimensions, *VINE Journal of Information and Knowledge Management Systems*. February 2020. DOI: <https://doi.org/10.1108/VJKMS-09-2019-0150>

Стаття надійшла до редакції
05 квітня 2025 р.

УДК 338.242

Космідайло І. В.

inna.kosmidailo@e-u.edu.ua, ORCID ID: 0000-0003-2836-3033

*к.е.н., доц., доцент кафедри менеджменту, фінансів та інформаційних технологій,
Уманська філія Приватного вищого навчального закладу
«Європейський університет», м. Умань*

Равлик Р. В.

rravlyk@e-u.edu.ua, ORCID ID: 0009-0002-2056-4746

*здобувач третього (освітньо-наукового) рівня, Приватний вищий навчальний заклад
«Європейський університет», м. Київ*

ІНСТИТУЦІЙНІ ДЕТЕРМІНАНТИ ТРАНСФОРМАЦІЇ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ У ТРАНЗИТИВНІЙ ЕКОНОМІЧНІЙ СИСТЕМІ

Анотація. У статті проведено комплексне дослідження інституційних детермінант трансформації управління підприємствами в умовах транзитивної економічної системи. Підкреслено, що перехідний характер інституційного середовища створює як нові виклики, так і можливості для підприємств, які працюють в умовах структурних змін і глобальних економічних трансформацій. Обґрунтовано, що адаптація моделей управління до умов нестабільності потребує переосмислення традиційних підходів, зокрема у сфері організаційної структури, прийняття стратегічних рішень, корпоративної культури та взаємодії зі стейкхолдерами. Визначено основні інституційні бар'єри, серед яких: інституційна невідзначеність, асиметрія між формальними та неформальними інститутами, високі трансакційні витрати, корупція та недосконалість правової системи. У рамках дослідження було проведено SWOT-аналіз інституційних факторів, що визначають напрямки трансформації управління підприємством, з метою виявлення сильних і слабких сторін, можливостей і загроз, зумовлених перехідним характером економіки. Запропоновано стратегічні орієнтири вдосконалення механізмів управління з урахуванням специфіки інституційного середовища. Авторами сформульовано практичні рекомендації, зокрема щодо вдосконалення інституційного та правового забезпечення, розвитку цифрових компетенцій менеджерів, стимулювання інноваційної діяльності, імплементації принципів ESG, посилення ролі корпоративного управління. Встановлено, що приклад України як класичної перехідної економіки показує, що ефективна трансформація управління можлива за умови гармонізації інституційного середовища, формування сприятливого бізнес-клімату, підтримки інституційних ініціатив з боку держави та громадянського суспільства. Отримані результати мають значний потенціал для подальших досліджень у галузі інституційної економіки та стратегічного менеджменту. Результати дослідження можуть бути використані при формуванні державної політики трансформації економіки та розробці стратегій розвитку підприємств у країнах з транзитивним типом господарювання.

Ключові слова: трансформація управління, транзитивна економіка, інституційне середовище, інституційні детермінанти, корпоративне управління, SWOT-аналіз, конкуренція, підприємства.